

Woninginrichting in de Hinthamerstraat

Behangerij en stoffeerderij F. Vorst

Harriën van Dijk en
Maïke Tjon A Kauw*

Het pand Hinthamerstraat 138 is een aantal malen in het nieuws geweest in verband met de ontdekking van bijzondere vijftiende- en zestiende-eeuwse muurschilderingen.¹ Er is echter nog een interessant aspect dat de aandacht verdient. In 1980 stopte de familie Vorst met hun behangerij en stoffeerderij. Hiermee kwam een einde aan honderd jaar woninginrichtingsbedrijf in Hinthamerstraat 138. In het pand zijn verschillende elementen aangetroffen die een duidelijke relatie hebben met deze bedrijfsvoering. Door gesprekken met Dorita de Bekker en Sylvia Hörmann, de dochters van de laatste bewoners, werd het beeld van de recente gebruiksgeschiedenis gecompleteerd.

Bij het betreden van het pand in de huidige gedaante is het nauwelijks voor te stellen dat er tot voor kort in werd gewoond. Ter voorbereiding van de restauratie zijn de ruimten gestript en overal zijn kale muren en scheefgezakte vloeren te zien. 'Dit hadden onze ouders moeten zien', vertellen Dorita en Sylvia, 'ze hadden het niet kunnen geloven'. Ondanks de desolate toestand is echter nog duidelijk te zien dat het altijd een keurig huis is geweest. Weliswaar sober en misschien ondertussen een beetje gedateerd, maar altijd goed onderhouden. 'Na het overlijden van vader Frans Vorst heeft onze moeder er nog een tijdje gewoond, totdat het niet

De huidige voorgevel van de voormalige winkel voor woninginrichting in de Hinthamerstraat, naast het Slijpersstraatje. (Foto: BAM)

meer ging en ze eind 2003 naar zorgcentrum Zuidereschans is gegaan. Het was een erg onpraktisch huis voor oude mensen.'

Woninginrichtingsbedrijf

De geschiedenis van het woninginrichtingsbedrijf in Hinthamerstraat 138 begint in 1881, als meester meubelmaker P. van der Ven er zijn intrek neemt. Hij moet het pand na verloop van tijd een grote

opknapbeurt hebben gegeven. De woonvertrekken werden voorzien van houten raamwerken waarop behang werd bespannen. Dit is bekend omdat op verschillende plekken in het huis restanten van behang zijn aangetroffen met als onderlaag kranten met de datum 1890. Ook de huidige winkelpui is in deze periode te dateren. Hoe de winkel er op dat moment heeft uitgezien weten we niet precies. De ruimte was vrij klein, want het huidige voorhuis was door een houten glaswand gescheiden in een winkel aan de straat met erachter een kamer.

In 1899 betrok A.W.P. van Uden het winkel/woonhuis. Hij was huisschilder en verkocht waarschijnlijk ook schildersbenodigdheden. Na zijn overlijden woonde zijn weduwe er nog enige jaren.

De bewonersgeschiedenis van de familie Vorst in Hinthamerstraat 138 begint bij de grootouders van Dorita en Sylvia. Mogelijk was Frans Vorst sr. knecht bij Van Uden. Na zijn huwelijk met Marie Hagemans in 1912 kwamen ze bij de weduwe te wonen. Vanaf 1915 nemen ze de zaak over en heet de winkel *Behangerij en stoffeerderij F. Vorst - Hagemans*. Ze hebben zich meer op de woninginrichting gericht dan Van Uden. 'Of opa ook schilderde is niet bekend, maar waarschijnlijk niet'. Wel werden er verfbenodigdheden verkocht. Dit weten we omdat er door het onderzoek meer bekend is over de inrichting van de winkel vanaf het begin van de twintigste eeuw. De aangetroffen interieurelementen stammen uit de periode 1910-1920. Het is aannemelijk dat de winkel bij de overname in 1915 is gemoderniseerd.

Tegen de linker zijmuur stond een kastenwand met daarvoor waarschijnlijk een toonbank. Van de kastenwand zijn nu nog de contouren op de muur zichtbaar. Hierdoor wordt duidelijk dat deze bestond uit allerlei genummerde laatjes. In elk laatje zat een ander kleurpigment, dat als poeder werd verkocht aan schilders. In die tijd was er nog geen kant en klare verf te koop en elke huisschilder 'wreef' zijn verf zelf door pigment te mengen met lijnolie. De muren van de winkel waren afgewerkt met verschillende marmerimitaties. Boven een lambrisering van een donkere marmering is in diverse patronen een witte marmering aangebracht. Wellicht was dit bedoeld om aan de klant te laten zien wat er zoal mogelijk was.

De kamer achter de winkel was luxe afgewerkt. Het plafond was beschilderd met een patroon van gestileerde bloemen en de wanden waren voorzien van een linnen bespanning met een geschilderd boslandschap met wandelende figuren langs een romantisch riviertje. Mogelijk diende deze kamer als kantoor en vergaderkamer.

De kast onder de trap waarin verschillende catalogusboeken uit de jaren 1920-30 werden aangetroffen. Doordat de planken waren ingezakt lagen de boeken als een hoopje op de grond. (Foto: BAM)

Vondst in de kast

In een dichtgetimmerde kast onder de trap werden verschillende catalogusboeken uit de jaren twintig en dertig van de twintigste eeuw en andere winkelgebonden attributen aangetroffen. De kast is tot na de oorlog in gebruik geweest. De catalogusboeken geven een goede indruk van het assortiment van de winkel. Voorbeeldboeken waren al geruime tijd gangbaar. Productgebonden catalogusboeken komen echter vanaf het midden van de negentiende eeuw in zwang en zijn tot op de dag van vandaag nog in gebruik. Door catalogi konden fabrikanten of leveranciers op eenvoudige wijze kenbaar maken welke producten leverbaar waren. Voor winkeliers waren ze handig om aan een klant te tonen wat er zoal te verkrijgen was. Waarschijnlijk waren er als voorbeeld en om de kwaliteit te bepalen enkele exemplaren van een bepaald artikel in de winkel. Uit de catalogi kon het definitieve model of patroon gekozen worden. De winkels waren immers nog te klein om veel voorraad te hebben.

De aangetroffen boeken zijn mooi vormgegeven met rijk geïllustreerde kaften en gekleurde afbeeldingen. Uit de boeken blijkt het brede assortiment van de winkel. Alles op het gebied van inrichting was er te koop. Van ladegreepjes en gordijnroeden tot kastjes, tapijten, behang en verf.

In de kast bevonden zich meerdere boeken met een collectie linoleummonsters. Voor de wandenafwerking werden enkele behang- en stoffenboeken aangetroffen en een monsterboek *tegel- hout- marmer- en lederimitatie (1933-1934)* en voor de losse inrichting zijn er eveneens enkele albums bewaard gebleven waaronder een album *eiken theekasten*. In de kast bleken ook enkele winkelgebonden attributen

Het winkelinterieur in de jaren zeventig met een grote verscheidenheid aan kokosmatten. (Foto: BAM)

te liggen, waaronder een aantal beschilderde kartonnen reclameborden waarbij de prijs met krijt of losse cijfers kon worden veranderd en een sticker met de tekst *F. Vorst - Hagemans behangerij - stoffeerderij - meubelen - bedden en matrassenfabriek*.

Familiebedrijf Vorst

In 1948 trouwden Frans Vorst jr. en Jet van 't Hooft, de ouders van Dorita en Sylvia, en trokken bij zijn ouders in. Om toch enigszins gescheiden huishoudens te hebben werd de eerste verdieping verbouwd. De huidige indeling in het achterhuis is toen tot stand gekomen. De grootouders hadden aan de voorzijde een woonkamer met bedstede en erachter een keukentje. Het gezin had in het achterhuis een kleine

Een reclamebord en een bonnenboekje van de firma F. Vorst, onderdeel van de vondst in de dichtgetimmerde en weggewerkte kast (Foto: BAM)

woonkamer en keuken. Daarachter bevond zich de ouderslaapkamer en een kamer voor de dochters. Een douche was er nog niet, die kwam veel later. In 1965 nam Frans Vorst het bedrijf van zijn ouders over. De brede collectie kon niet meer gehandhaafd blijven. Het was immers de wens van de klant om een ruime keuze van een bepaald product te hebben. De losse artikelen verdwenen langzamerhand uit de collectie. Hiervoor in de plaats kwam een grote collectie behang, gordijnen en tapijten. Om een ruimere winkel te krijgen werd eerst de kamer achter de winkel erbij getrokken, later volgde de kamer in het achterhuis. Hier kwam tegen de muur een grote kast met allerlei soorten behang. De winkel werd voorzien van een moderne afwerking met witte plafonds en licht behang, waarachter de decoratieve wandafwerkingen en beschilderingen werden weggewerkt. Ook werd toen de kast met catalogusboeken dichtgemaakt en weggewerkt achter het behang. Frans Vorst was een behendige behanger. Volgens zijn dochters kon hij behangen zonder dat de kamer uitgeruimd hoefde te worden. Hij was ook gespecialiseerd in het stofferen van meubelen. Op een laag zoldertje, waarvan op het eerste gezicht onduidelijk was waarvoor het gediend had, werd de vulling voor de stoelen opgeslagen.

Gespecialiseerd in kokosmatten

Tijdens het onderzoek viel op dat het hele huis voorzien was van zeer eenvoudig behang. In het huis van een behanger zou rijker behang te verwachten zijn. 'Ach', vertellen Dorita en Sylvia, 'we konden goed rondkomen, maar veel geld voor luxe was er niet. In de winkel lag het mooiste behang, maar zelfs namen we genoegen met de wat eenvoudiger 'rolletjes'. Dit vonden we eigenlijk heel normaal, het was gewoon hard werken. Ze waren altijd bezig om het bij anderen mooi te maken, en hadden vervolgens geen tijd om thuis nog van alles te doen.' 'Vader ging veel naar de klanten toe. Eerst nog met de bakfiets, later met de solex en nog weer later met de auto. We hadden 'grote klanten' waaronder verschillende religieuze instellingen zoals het Claraklooster en de Godshuizen. Hiervoor moesten enorme lappen gordijnen worden gemaakt. Moeder stond overdag in de winkel. Ze was eigenlijk onderwijzeres, maar na haar huwelijk heeft ze zich volledig ingezet om van de winkel een succes te maken.' 'Onze ouders werkten beiden continu. 's Avonds werden de gordijnen genaaid of de kokosmatten van een boorsel voorzien. Als kinderen hoefden we niet in de winkel te helpen. Wel moesten we altijd bood-

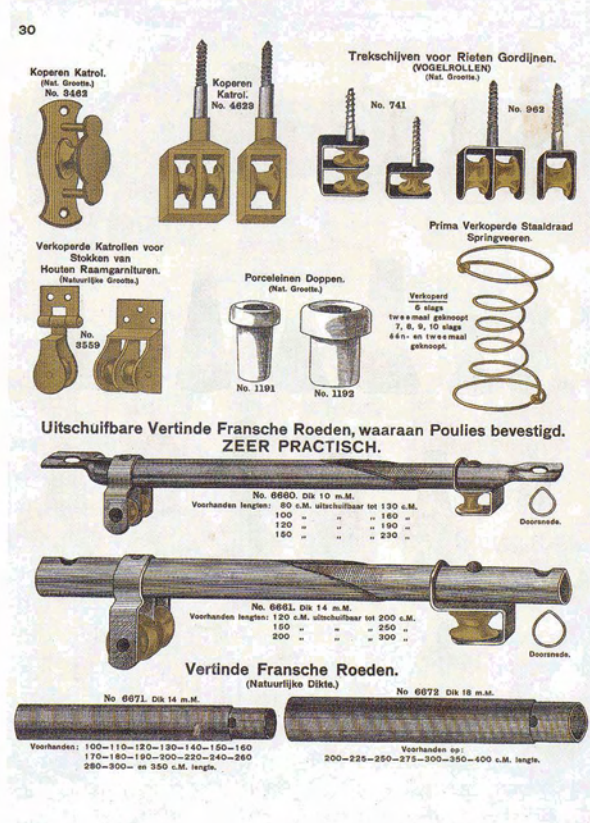

schappen doen en helpen met het naaiwerk.' Sylvia: 'Ik heb dierbare herinneringen aan de vele uren die ik samen met mijn moeder boven in de huiskamer heb doorgebracht. We hebben samen heel wat meters gordijnen weggewerkt; afmeten, omslaan, spelden en met de hand zomen. Van haar heb ik de kneepjes van het vak geleerd en de liefde voor het naaiwerk meegekregen.'

In de jaren zeventig zette de schaalvergroting door. Al snel hadden ze in de gaten dat het zo niet door kon gaan. Er waren ook nog enkele andere woning-inrichters in de straat en er kwam een aantal grote meubelwinkels in de stad waartegen het moeilijk concurreren was. 'Velen gingen over op het verkopen van 'kleinmeubelen'. Onze ouders besloten zich te specialiseren. Het werden uiteindelijk kokosmatten. In het begin was het best moeilijk. Maar op een gegeven moment waren er bijna geen winkels meer waar kokosmatten werden verkocht en groeide onze winkel uit tot een begrip. Uit het hele land kwamen mensen hier naartoe. In 1980 vonden ze het genoeg geweest en zijn ze met de winkel gestopt.'

Haat-liefderelatie

'Onze ouders hadden een sterke band met het huis. Vader is er geboren en heeft er zijn hele leven gewoond. Zo heeft hij zeventig jaar naast zijn buur-meisje Mien Schuurmans gewoond, eigenaresse van Parfumerie Pandora. Dat is toch een bijzonder gegeven. Ook voor ons is het een speciaal huis, wij zijn er eveneens geboren en opgegroeid. Het huis gaf volop ruimte en inspiratie om te spelen.'

Links de catalogus 'Axminster Tapijt en Looper' van de firma J. Oostwald & Zn. te Haarlem met opgeplakte, fraai gekleurde afbeeldingen van de verschillende dessins en patronen. Rechts een voorbeeld van een catalogusboek met metaalwerk, het 'Modelboek Koperwerk en Fournituren voor de Behangerij en Meubelvak'. Deze is voorzien van glimmende, (koper)gekleurde afbeeldingen en bevat naast stoffeerenodigheden als gordijnroeden, greepjes en dergelijke ook gereedschappen voor de stoffeerder zelf. (Collectie BAM)

Op zolder hadden we een eigen speelruimte, een waar paradijs', volgens Sylvia. 'Vroeger heb ik er echter wel een haat-liefderelatie mee gehad', vertelt Dorita. 'Als kind wilde ik het liefst een modern huis met een tuin, zoals onze vriendinnen hadden. Naarmate ik ouder werd groeide het besef dat het toch speciaal was om in de binnenstad te hebben gewoond. We zijn dan ook blij dat iemand het huis heeft gekocht met liefde voor oude panden.'

* Harriën van Dijk en Maïke Tjon A Kauw zijn beiden werkzaam bij de BAM.

Noot

1 Zie bijvoorbeeld Wim Hagemans 'Schildersparadijs aan Hintamerstraat' in: *Brabants Dagblad*, 18 aug. 2005 en de internetpagina van de BAM bij de gemeente 's-Hertogenbosch (www.s-hertogenbosch.nl). Ook het feit dat het zestiende-eeuwse casco van het winkel/woonhuis nog compleet aanwezig is, is bijzonder.